

Home malalt. Estàtua de bronze

LA JUNTA DE SANITAT IGUALADINA DEL SEGLE XIX

ROSA M. PARÉS I MARIMON

El concepte de sanitat i, més concretament, el de sanitat municipal ha anat evolucionant al llarg dels segles, coincidint amb les transformacions socials i científiques i paral·lelament als avenços de la medicina. Inicialment, i fins al segle XVIII, la sanitat estava centrada en les epidèmies i les mesures sanitàries anaven destinades exclusivament a la lluita per evitar els contagis i la propagació de les malalties. Els avenços més importants es donen en la segona meitat del segle XVIII, com a conseqüència del moviment de la Il·lustració, i tenen lloc bàsicament en el camp de la salut pública. D'aquest període cal destacar el descobriment d'Edward Jenner de la vacuna de la verola l'any 1796.

El primer intent d'organització sanitària té lloc l'any 1720 quan, a conseqüència de l'epidèmia de Marsella, es funda a Madrid la Junta Suprema de Sanitat, una institució dependent del Consell de Castella, que desapareix una vegada passat el perill d'epidèmia. Uns quants anys més tard (1743) es comencen a establir sistemes de control en alguns ports de mar: Alacant, Barcelona, Cadis, Cartagena i Màlaga, amb una activitat relativament regular i continuada. Pels voltants de 1800, el control sanitari s'estén a la majoria de províncies però sense grans canvis ja que, tot i que ja es té la percepció general de la necessitat d'organitzar el sistema sanitari, les principals actuacions continuen sent la vigilància dels ports i les fronteres i el control dels moviments de les persones i les mercaderies dins el territori. És el que es coneix com a sanitat externa.

De la Junta Suprema de Sanitat depenien unes juntes provincials i municipals, que només es constituïen en cas de necessitat i que, per tant, es reunien esporàdicament, coincidint pràcticament sempre amb els períodes epidèmics. Eren força nombroses i estaven formades per diverses persones entre les quals hi havia representants polítics, de l'Església i de les principals empreses, gremis o comerços de la ciutat i amb una representació de personal sanitari inicialment nul·la. Aquestes juntes actuaven dictant normes per controlar les malalties i els passaports sanitaris en èpoques d'epidèmia, organitzant guàrdies dels veïns per impedir l'entrada de persones o mercaderies sospitoses a les ciutats i determinant la localització més adequada de les indústries.

Les malalties de l'època més descrites en els informes mèdics eren de caràcter infeccios, majoritàriament: paludisme, còlera, tuberculosi, diftèria, verola..., però com que es desconeixia la microbiologia i, per tant, l'existència d'éssers vius com a agents causants de les malalties, es creia que la difusió d'aquestes es produïa a través de la putrefacció de la matèria orgànica, procedent de la descomposició de cadàvers o de les emanacions de persones malaltes, que, principalment durant els mesos calorosos de l'any, generaven uns vapors anomenats miasmes, capaços de transmetre la malaltia. Aquests miasmes es traslladaven amb el vent i es detectaven per l'olor, per la qual cosa es considerava nociu tot allò que feia pudor i, durant bona part del segle XIX, es va continuar

associant els miasmes amb malalties com el còlera. Tot això explica que les malalties es combatessin bàsicament amb algunes mesures higièniques i l'aïllament dels malalts i que es donés molta importància al clima, les condicions ambientals i l'alimentació.

LA REFORMA SANITÀRIA

Durant la primera meitat del segle XIX, l'organització dels controls sanitaris s'amplia a la resta de províncies de l'estat espanyol i, en les primeres dècades, es produeixen alguns intents d'establir una organització i redactar una legislació per diferenciar la sanitat externa —relativa als ports i les fronteres— de la interna —referent als problemes sanitaris dins el territori. A més, es comença a incloure metges dins les Juntes de Sanitat. Així va ser el 26 d'abril de 1832 a Igualada quan, amb motiu del temor d'epidèmia de còlera, es va constituir la Junta de Sanitat presidida per l'alcalde major *D Benito Joaquin Velez de Hoyos* i formada per: *D Juan Dot y Trilla* (prevere), *D Bartolomé Mirapeix* (regidor degà, absent), *D Jayme Pala y Juan* (regidor tercer), *D Jose Antonio Farreny* (síndic procurador), *D Jose Antonio de Padró y de Subies*, *D Jayme de Vilar* i *D Ramon Rovira*, el metge Ramon Amigó i el cirurgià Domingo Tapiol. En aquesta ocasió, a més de constituir-se la Junta, es va demanar que el metge i cirurgià presentessin en la propera reunió les recomanacions que consideressin més adequades per aconseguir l'objectiu de preservar la vila de la malaltia.

Els principals canvis en l'organització sanitària es produeixen just a mitjan segle XIX, a partir de la publicació d'un reial decret del 17 de març de 1847 que suprimeix la Junta Suprema de Sanitat i estructura la sanitat espanyola en una direcció general de Sanitat dins del ministeri de Governació amb caràcter executiu i un Consell de Sanitat amb caràcter consultiu. Poc després, s'aprova un reglament que crea i regula les Juntes de Sanitat i,

l'any següent, per un reial decret de 24 de juliol de 1848, es crea el cos de Subdelegats de Sanitat, responsables de les inspeccions. El gran canvi es produeix amb la Instrucció general de Sanitat, de 28 de novembre de 1855, per la qual es dicten les mesures que han de conformar el model sanitari espanyol vigent fins ben entrat el segle XX.

La llei general de Sanitat aprovada no va modificar pràcticament els aspectes referents a la sanitat externa, però sí que ho va fer amb la interna. Es comença a tenir consciència de la influència que tenen en la propagació de les malalties no només factors com el clima, la temperatura, la humitat o l'alimentació, sinó també l'amuntegament de persones en espais reduïts, poc ventilats i amb poca llum, conseqüència del creixement demogràfic, principalment a les àrees urbanes, i també de la industrialització. A partir d'aquest fet, s'estableixen mesures per controlar les possibles vies d'infecció.

Així doncs, el canvi més important té lloc en la sanitat interna i, concretament, en l'organització sanitària a nivell provincial i municipal. Amb la creació de la direcció general de Sanitat, l'any 1847, i amb els decrets de 1847 i 1848, es regula el funcionament i les competències de les Juntes Provincials i Municipals de Sanitat i dels Subdelegats de Sanitat. Aquests decrets estableixen que totes les capitals de província han de tenir una Junta Provincial de Sanitat, presidida pel governador civil i formada per un diputat provincial (vicepresident), l'alcalde de la capital de província, el capità del port (si n'hi ha), un arquitecte o enginyer civil, dos professors de la facultat de Medicina, dos de la de Farmàcia, un de la de Cirurgia, un veterinari i tres veïns representants de la propietat, el comerç i la indústria. Pel que fa als municipis, estan obligats a tenir Junta Municipal de Sanitat els de més de 1000 habitants, amb un nombre més reduït de components: l'alcalde, un metge, un farmacèutic, un cirurgià, un veterinari i tres veïns també representants dels diferents estaments de la societat. En alguns

casos es nomena també un secretari que, sovint, és també un professional sanitari. L'alcalde és sempre el president de la Junta Municipal i, com a tal, és el responsable de convocar les reunions, cosa que fa per iniciativa pròpia o també a petició d'algun vocal de la Junta o per requeriment del governador civil.

L'elecció dels components de la Junta Municipal es fa a partir de la proposta d'una llista de tres persones o terna per cada categoria sanitària, que l'alcalde, com a president de la Junta, presenta al governador; és a dir, es proposen tres metges, tres farmacèutics, tres cirurgians, tres veterinaris i nou veïns, tres per cada tipus d'activitat, i és el governador qui dóna el vistiplau als nomenaments. A finals de segle, i amb la reestructuració del estudis de medicina, el nombre de components es redueix, ja que el metge té el títol de metge-cirurgià i s'uneixen en una sola persona el que abans eren dues. Els nomenaments se solien fer a mitjan any, tot i que no sempre era així, i els càrrecs es renovaven cada dos anys, tot i que les mateixes persones podien ser proposades de nou i ser reelegides.

Un altre aspecte important de la nova legislació en matèria sanitària és la creació del cos de Subdelegats de Sanitat. Cada partit judicial ha de tenir tres representants, un per cadascuna de les especialitats de medicina, farmàcia i veterinària, proposats per cada subdelegació, però sent també el governador civil qui decideix els nomenaments. Les seves competències se centren bàsicament en la realització d'inspeccions, en el control de l'exercici professional, el registre dels títols de metges, farmacèutics, cirurgians, veterinaris i llevadores i la persecució de l'intrusisme i el curanderisme. També han d'informar l'alcalde i la Junta Municipal de Sanitat de qualsevol incidència que es produeixi respecte a l'aparició de malalties contagioses o sospitoses i respondre a totes aquelles qüestions sobre aspectes sanitaris que se'ls sol·licitin des del govern civil de la província.

ACTIVITATS DE LA JUNTA MUNICIPAL DE SANITAT D'IGUALADA

Abans que s'establís l'obligatorietat de les Juntes Municipals de Sanitat per la llei de 1855, Igualada ja havia tingut Juntes de Sanitat que es constituïen i actuaven esporàdicament, coincidint amb les epidèmies o davant l'amenaça d'aquestes. Així va ser, per exemple, entre 1819 i 1822, quan, davant l'amenaça del còlera, es va editar una "*Sensilla instruccio relativa al govern que deuen guardar los habitants de esta vila per disminuir la facilitat de contraurer la desoladora malaltia del colera morbo y debilitar sa gravetat*", en la qual, entre d'altres coses, es recomanava mantenir les habitacions de les cases ventilades, netes i sense humitat i evitar els corrents d'aire, i es donaven una sèrie de consells sobre alimentació.

La Instrucció deia així:¹

1. *Las habitaciones de las casas deuen ser bé ventiladas y ab lo major asseo, procurant al propi temps el que no sian humidadas, á qual fi no deurán regarse mes que per la precisa limpieza, y per la frescura necesaria durante lo rigor del calor. Se logrará major pureza en lo aire del interior de aquellas, tenint en ellas alguna planta aromática.*

2. *Es de gran interes conservar lo cos en una temperatura mediana de calor, y evitar en lo posible un refredament repentino, per qual objecte durante lo fort calor de la estacio, y quant la pell sua eclesi-vament conve evitar las corrents del aire fret, y no despullarse repentinament de robas, ni pendrer begudas molt fredas.*

3. *Es sumament necesari evitar la humitat de la planta del peu per medi de un bon calsat.*

4. *Es interesant fer us de aliments facilmente digeribles al pas que nutritius com son lo pa de*

1. AMI. Lligall 34.12 (1819-1822)

furment bo, lo arros, patatas, carn fresca sia de polla, o gallina, aïell, multó, bou, pero ab gran moderacio la de tocino. Lo us de pastas y confituras es comunment perjudicial

5. *Poden usarse moderadament los llegums tendres, hortalissas, y fruitas maduras.*

6. *Con la gent mes necesitada no pot facilmente proporcionar-se la major part dels aliments expresats, deu a lo menos evitar en lo posible tota pesca salada, salsas picants, pabrots, albarginias, tomates, bolets.*

7. *Lo us del vi deu ser moderat, y de qualitat no adulterada, apartantse absolutament del rom, aguardent, y altres liquors espirituosos.*

8. *Es també poc favorable lo us del café á menos que sia flux, o dulcificat ab llet.*

9. *La completa tranquilitat de animo deu coronar totas aqueixas precaucions*

Si a pesar de ellas aparagués desgraciadament la indicada malaltia, al moment de sentirse algun individuo acomés de postració de forsas, dolor de cap, set, falta de apetit, y algun resentiment de ventre, deu posarse al llit, ceñirse a la regurosa dieta de una substancia de pá, y beurer en abundancia la decocció del arros ab algunas gotas de llimó entretant que acut al facultatiu per determinar lo metodo curatiu que li convinga.

Estas son las prevencions saludables que té a bé dictar la Junta de Sanitat de esta vila inspirada de su anelo de ser util a los paisans.

Uns quants anys més tard, el 12 de juliol de l'any 1834, Blai Damià de Vega i Velasco, alcalde major i president de la Junta de Sanitat,² va publicar

---

2. Era també advocat del Reials Consells, capità de guerra, tinent de corregidor i subdelegat de policia.

un edicte pel qual, “*desitjant assegurar la conservació de la salut pública que felisment se disfruta en esta vila*”, i seguint el dictamen dels facultatius de la Junta, ordenava que es prenguessin una sèrie de mesures sobre la neteja de les cases, els dipòsits de fems, l'abocament d'aigües brutes, la tinença d'animals domèstics, els aliments, els dipòsits de pells o la creació de comissions de barri per realitzar inspeccions domiciliàries. També considerava la imposició de multes per a aquells que no complissin les normes i, fins i tot, la recompensa a aquells que denunciessin la contravenció de les normes.

Textualment, l'edicte diu el següent:³

1. *Que dins lo termini de quinze dias, tots los vehins y habitants de la present vila y son terme hagian limpiat las suas habitacions y casas extraent de ellas los femers, desperdicis de animals morts, y de las verduras y por tantho per la part de mitg dia al altre costat del rech que conduceix la agua al Molí de la Abadia y per la part de solixent, ponent y nort a la distancia de cinchuenta pasas de las ultimas casas de la vila cual operació deurá repetirse cada quinze dias presisament, y no se permet tenir deposits de aguas per rentar, ni que hagian servit per cosas de cuyna ni tenir pous oberts d'aguas brutas, ni altre cosa que puga expedir mal olor.*

2. *Que tothom deurá procurar tenir las necesarias de modo que no despedescan mal olor, y que no pogan escurarlas sino desde las onse tocadas de la nit fins a las tres de matinada.*

3. *Queda prohibit lo tirar aguas brutas en los carrers ni aguas de bacalla, y a dit efecte en las casas ahont no hi havia construïts pous morts ab sos conductos; deuran los dueños de ellas ferlos construir, dins quinze dies esent responsables del pago de la multa a que sos inquilinos incorriaran per motiu de dita falta de pous morts.*

---

3. AMI. Lligall 58.5 (1834)

4. Que dintre lo termini de vuit dias qualsevol que tinga porchs y cunills los treguia á las distancias expresadas en lo capitol primer y los que tingan gallinas y coloms los coluquian al porxo més alt de la casa en que visquia ó en patis que sian molt espayosos y ben ventilats.

5. Que deguian luego que hagia plogut traurer tota la aigua detinguda y fanch dels carrers y tots los dias deuran escombrar y regar lo frente del edifici de la casa en que habitian desde las cinch á las set horas de la tarde retirant las escombrarias dins de sa casa sens poderlas deixar de ningun modo en lo carrer.

6. Que los animals morts ó que expresament se matian, de qualsevol especie que sien, deurán ser conduits en lo torrent anomenat de can Lladó que se troba al altre costat de la riera immediat a la resclosa del citat Molí de la Abadia colgántlos de modo que tinguan tres palms de terra á lo menos á sobre.

7. Que ningu pugua tirar als carrers gosos, gats ni altres animals morts ni fer enramadas ab ells ni ab altre porqueria alguna y estara obligat lo vehi que se trobia algun al frente de la sua casa de ferlo traurer immediatament y ferlo colgar en lo pasatge sobre señalat ab lo ben entes que si se descubreix la persona que lo haura tirat o fet la enremada se exigirá á esta lo doble de la multa que bais se señala.

8. Que no podrá esquilarse los animals ni tallar los cabells a las personas en ningun carrer de la present vila, y si unicament a cent pasos de distancia de las ultimas casas de la vila y apartat de la carretera ó camins molt concorreguts, y en quant a tallar los cabells á las personas ho podran fer dintre las casas.

9. Queda prohibit lo vendre especie alguna de aliments aixís de fruitas y verduras com qualsevol altre cosa que no sien ben sasonats y de bona qualitat, igualment que la volateria y peix que no sie ben fresch.

10. Que las pells dels animals que se matian no podran colocarse dins de ningun edifici de la present vila y arreballs y si unicament en los que estigan al altre costat de la part de mitg dia del citat rech que condueix la aigua al expresat molí de la Abadia.

11. Que per la primera contravenció á cuálsévol, dels extrems dált referits se exigirá dos pesetas, per la segona quatre pesetas, y sis per la tercera, y en cas de reincidencia se acordaran per la Junta de Sanitat que presidesch altres providencias de mayor rigor.

12. Se formarán per la mateixa Junta Comisions de Barri que cuydarán de inspeccionar los carrerons interiors de las casas, fabricas, quadras y de... y manifestarán á esta Junta las faltas que se hagian notat per dictar las demás providencias convenientes per la conservació de la salut pública y es, que tots los vehins y habitants de esta vila y son terme cumpliran ab tota puntualitat las providencias que per la mateixa Junta y per ditas comisions de Barri se dictaran y que me evitaran lo disgust de tenir que valerme de la mia autoritat per fer donar cumpliment á ditas providencias

13. Las ditas comisions y alcaldes de barri, los alguacils, serenos y dependents de policia vigilarán incesantment porque tinga lo mes exacte cumpliment lo previngut en est bando y las demás providencias que en lo sucesiu se pendran sobre lo particular, y estant interesats á la conservació de la salut publica tots los vehins, se autorisa á estos per vigilar igualment lo cumpliment de lo sobre disposat, y al que denuncihi alguna contravenció se li donará la tercera part de la multa que se exigirá per dita falta.

Al llarg del segle XIX, com ja s'ha dit abans, s'estableix la diferenciació entre sanitat interna i externa i apareix el concepte d'higiene social, higienisme o salut pública, pràcticament tal com l'entendem avui i, gràcies a figures com Seoane,⁴

4. Mateo Seoane Sobral (Valladolid, 1791-Madrid, 1870).

Monlau,⁵ Giné⁶ o Comenge,⁷ es dóna cada vegada més importància a tots els temes relacionats amb la higiene local i a la influència de determinats aspectes com a causa i propagació de malalties. Monlau, per exemple, definia la higiene pública com “*la referente a la conservación de la salud de las colecciones de individuos, de los pueblos, de los distritos, de las provincias, etc.*” i va estudiar totes les possibles causes d’insalubritat pública i la manera d’evitar-les.

A partir de la llei de 1855, al principi, tot i l’obligació de la creació de les Juntes de Sanitat, la seva constitució i actuació als municipis no va ser constant al llarg del temps. A Igualada, com en ciutats com ara Barcelona o Manresa, alguns anys no es va arribar a constituir i, en d’altres, si bé la Junta es constituïa, la seva activitat va ser més aviat escassa. A partir de l’any 1865, després de l’epidèmia de còlera, les reunions són més freqüents i arriben a una mitjana de 5 o 6 anuals en les dues últimes dècades. Es comença a portar un registre de les activitats, es redacten actes i s’estableix una comunicació molt fluïda entre el governador i l’alcalde.

La documentació de la Junta Municipal de Sanitat conté informació molt diversa. Inclou recomanacions i normatives sobre neteja de places, carrers, mercats i cases, control de femers, dipòsits fecals i aigües residuals, tant les procedents de l’ús domèstic com les de les indústries, reglaments sobre el cementiri i el trasllat de cadàvers, aïllament de malalts i les seves famílies... També inclou informes de l’estat sanitari amb un detall de les malalties desglossades per edat i sexe, el nombre de

defuncions, la relació de persones vacunades de la verola, el resultat de les inspeccions realitzades als escorxadors, mercats i fàbriques, la correspondència generada entre l’alcalde i el governador civil, la Diputació o els Subdelegats de Sanitat.

Algunes de les actuacions, ordenades cronològicament, que la Junta va dur a terme durant l’últim terç del segle, són les següents:

- **Mesures per a la prevenció del còlera.** La Junta pren la decisió de “*hacer un escrupuloso reconocimiento en las casas en cuyas han ocurrido defunciones de personas atacadas por el colera, y dictar las providencias que de los mismos reconocimientos resulten ser necesarias en cada localidad a la limpieza aseo y salubridad*” i també “*prohibir que en los domingos y fiestas de precepto por la mañana y en las horas de concurso de pueblo en la parroquia por la tarde de los mismos día, entren los cadáveres en la Iglesia Parroquial igualmente que por las mañanas en los días de permiso y siempre y cuando haya gran concurrencia de gente en la parroquia a juicio siempre del Rdo cura parroco*” (6-2-1865).

- **Femers.** Davant la constatació que encara hi ha femers dins la població, s’acorda “*que se quiten todos los estercoleros situados dentro del casco de la población y a cien casas de distancia del mismo*” (20-2-1865).

- **Inspeccions del bestiar.** A petició de l’alcalde, el doctor en medicina Josep Colominas, el cirurgià Dr. Josep Grau i el veterinari Feliu Bres, vocals de la Junta de Sanitat, procedeixen al reconeixement d’un porc sacrificat a l’escorxador, davant la sospita que havia patit alguna malaltia. Estudien el cas i redacten un informe molt detallat, on conclouen que la carn de l’animal no és apta per al consum humà i en recomanen la incineració: “*No puede expendirse al publico de manera alguna ni hacer uso de ella sin esponerse al que lo hiciera á tener malas consecuencias, y por*

5. Pedro Felipe Monlau (Barcelona, 1808-Madrid, 1871). Publicà l’any 1846 *Elementos de Higiene privada i Elementos de Higiene pública el 1847*.

6. Joan Giné Partagàs (Cabra del Camp, 1836-Barcelona, 1903).

7. Lluís Comenge Ferrer (Madrid, 1854-Barcelona, 1916). Fou director de l’Institut d’Higiene Urbana de Barcelona, fundat l’any 1891.

conseguiente dicho animal debería ser quemado en el mismo matadero para estar seguros de que no sirviese de comida a ninguna persona". Per la redacció de l'informe van cobrar 10 pessetes cadascun d'ells (30-11-1877).

- **Prevenió de la verola.** Davant l'aparició d'alguns casos de verola, la Junta acorda sol·licitar cristalls o tubs de limfa vacuna⁸ a l'Acadèmia de Medicina de Barcelona, per repartir entre els facultatius de la vila, per tal que la inoculin gratuïtament als pobres que ho desitgin. També es decideix ordenar als professors de les escoles que no admetin alumnes que no hagin acreditat haver estat vacunats i recomanar la vacunació a la població informant-los dels símptomes de la malaltia. Finalment consideren oportú remetre l'acta de la sessió al governador civil i fer-li saber la *"falta de condicions de l'escorxador públic i la poca neteja en la sèquia contigua al riu Anoia"*, ja que creuen que pot influir en el desenvolupament de qualsevol malaltia de caràcter epidèmic (30-12-1878).

- **Recomanacions generals sobre salut pública.** S'estableixen una sèrie de mesures higièniques i es fan algunes recomanacions sobre salut pública, moltes d'elles semblants a les mesures dictades l'any 1834 per Blai Damià de Vega y Velasco: la prohibició de llençar aigües brutes o restes de fruita al carrer i espolsar els llençols i matalassos, l'obligació dels venedors de fruita i verdura de recollir les deixalles un cop acabada la jornada a la plaça del Mercat i dels propietaris de quadres o estables de mantenir-los nets, la prohibició de tenir femers a les cases o patis dins la població i l'obligació de traslladar-los almenys a cent metres de distància de la vila o a cinquanta metres de qualsevol camí de pas. També prohibeix la cria de porcs i conills, excepte en el cas que es disposi d'un pati prou espaiós i ben ventilat. També es marca la imposició d'una multa de cinc

pessetes pels infractors de les normes. Entre les mesures higièniques, la Junta recomana que els veïns emblanquinin les parets amb freqüència i procedixin a la desinfecció de les habitacions, tallers, quadres o estables amb productes com l'àcid fènic o el fenol, entre d'altres, o bé posant una unça d'aigua i un petit tros d'aram dins d'una tassa (13-7-1884).

- **Normes per evitar la propagació de la verola.** Davant l'increment en el nombre de defuncions i d'afectats per la verola, l'alcalde convoca una reunió extraordinària per adoptar mesures per evitar la propagació de l'epidèmia, en la qual es prenen diversos acords: la prohibició de la conducció i exposició de cadàvers en les esglésies, la fumigació de les habitacions de totes aquelles persones que morissin, fos o no per la malaltia, la fixació d'un lloc concret del riu Anoia per procedir a la desinfecció de la roba abans de rentar-la, la immediata vacunació de la població i la no admissió dels infants que pateixin o hagin patit la malaltia, sense haver presentat abans un certificat mèdic que acrediti que han passat almenys trenta dies de convalescència. Totes aquestes decisions es comuniquen a la població a través d'un ban (4-6-1887).

- **Neteja.** El governador civil envia una circular demanant a l'alcalde i a la Junta de Sanitat que intervinguin activament per controlar tots els aspectes referents a la neteja dels carrers i altres llocs públics: hospitals, hospicis, col·legis, teatres, mercats, escorxadors, esglésies... o qualsevol altre lloc on es pugui produir aglomeració de gent (20-7-1887).

- **Mesures davant l'aparició de casos de diftèria.** Davant la comunicació feta per l'alcalde Joan Godó al governador civil informant-lo de l'aparició d'alguns casos de diftèria, aquest demana que la Junta Municipal de Sanitat actuï i prengui les mesures que cregui més adequades per controlar la malaltia. Per unanimitat acorden fumigar totes les

---

8. Vacuna de la verola.

casos on hi ha hagut afectats i que, en cas d'anar en augment el nombre de casos, s'aïllin convenientment els malalts i s'habilitin calderes en un punt concret del riu Anoia per procedir a la desinfecció de la roba abans de rentar-la (25-4-1889).

- **Prohibició d'entrar cadàvers a les esglésies.** En un ban de Joan Godó es prohibeix “*absolutament d'avui en endavant l'entrada de cadàvers a les esglésies*” (22-6-1890).

- **Aïllament dels malalts.** En el mateix ban anterior es contempla que, en cas de presentar-se alguna malaltia infecciosa i no sigui possible l'aïllament dels malalts en els seus domicilis, s'habiliti un local a l'hospital (22-6-1890).

- **Recomanacions sobre vacunació.** Davant l'aparició d'alguns casos de verola, la Junta acorda, com en ocasions anteriors, prohibir l'assistència a les escoles dels nens afectats per la verola que no justifiquin que, almenys, han passat trenta dies de convalescència. El conjunt de mesures aprovades es concreta en un ban del metge Gabriel Ferran que, en aquells moments, era l'alcalde accidental. Respecte a la vacunació decideixen i diuen: “*Esta Alcaldia recomienda con la mayor eficacia y de acuerdo con el parecer de los facultativos de la localidad, la inmediata vacunación y revacunación de los que haga diez años sufrieron la inoculación; a cuyo efecto pone a disposición de todos los vecinos sin distinción de clases, linfa vacuna de inmejorable calidad para las vacunaciones que serán practicadas por dos profesores médicos, en estas Casas Consistoriales, todos los días de 4 a 6 de la tarde a contar de hoy al 25 del actual*” (14-4-1893).

- **Obligacions dels facultatius.** Es recorda als facultatius l'obligació de posar en coneixement del subdelegat de Medicina tots els casos de malaltia infecciosa que detectin, facilitant també el nombre de defuncions que es produeixin i el nom i adreça dels afectats, a fi de poder portar el registre i proporcionar aquesta informació al governador (14-4-1893).

- **Aigües residuals.** La Junta adverteix del possible perill que suposa per als agricultors la utilització de l'aigua de la sèquia, que recull les aigües brutes procedent de les tintorereries. Informa “*que a su entender pueden sufrir notorio perjuicio los utilizantes del agua que discurre por la acequia, y muy particularmente los agricultores, si se arrojan a ésta las aguas sucias de las tintorerías, en razón a los componentes químicos que en dicha industria se emplean*” (18-1-1894).

- **Obligacions dels metges.** Es recorda als senyors professors de medicina l'obligació que tenen d'informar l'alcaldia i la subdelegació de Sanitat del districte de qualsevol tipus de malaltia que detectin (20-8-1894).

- **Visites domiciliàries.** Dos dels metges de la Junta, Joan Lladó i Pius Morera, declaren que han detectat alguns casos de verola i que cal prendre mesures per evitar-ne la propagació. A més de les mesures habituals, la Junta ordena practicar visites domiciliàries en les cases on hi ha malalts de verola (22 d'abril de 1896).

- **Constitució de la Junta de Sanitat.** El nomenament de la Junta corresponia sempre al governador, a partir d'una proposta prèvia de tres persones per cada un dels càrrecs i per un període de dos anys. L'any 1897 nomena vocals de la Junta Municipal de Sanitat per al bienni 1897-1899 Manel Soler Fàbregas (metge), Josep Morera Torra (farmacèutic), Ramon Franquesa Querol (veterinari) i Joaquim Bas Badia, Ramon Carrer Godó i Narcís Puiggròs Trullàs com a representants dels veïns. El president era Joan Deop Riba (1-7-1897).

- **Mesures per evitar el desenvolupament i difusió de les malalties transmissibles en general i de la pesta bubònica en particular.** El governador envia una circular a l'alcalde per la qual obliga a prendre una sèrie de mesures a la Junta (12-9-1899). Les mesures són:

1. *Proceder a la más escrupulosa vigilancia de los establecimientos e industrias molestas e insalubres, a fin de que se observen en ellas las reglas de la higiene.*

2. *Se observará lo propio con respecto al tráfico de ropas y muebles usados, el comercio de trapos y cueros, debiendo averiguarse la procedencia de las remesas y las condiciones de su instalación.*

3. *Quedan prohibidos los acopios de inmundicias de toda clase en el interior de las casas, y de un modo especial los estercoleros.*

4. *Se ordenará el cierre de toda vaquería, cabrería o establo que no reuna las condiciones que la legislación sanitaria exige.*

5. *Nadie podrá criar cerdos, conejos u otros animales en ninguna casa de la población sin tener sitio capaz y ventilado y aun así, deberá solicitarse el competente permiso de la Alcaldia para los fines de la debida inspección.*

6. *Las basuras y letrinas de las cuadras, corrales y casas, deberán extraerse desde las doce de la noche hasta las cuatro de la madrugada.*

7. *Que las precedentes reglas se hagan públicas por medio de pregón, con la advertencia de que transcurridos ocho días al en que se publiquen, se girarán visitas domiciliarias de inspección y las conducentes a conseguir la desaparición de todas las causas de insalubridad que puedan afectar a la higiene pública, castigándole con toda severidad las infracciones que se observen.*

- Informació sobre la situació del paludisme.

La direcció general de Sanitat sol·licità informació sobre l'existència de paludisme a través d'un qüestionari. La Junta respon que no se n'ha detectat cap cas i ho atribueix a les condicions climàtiques existents: "Se trata de un país de clima bastante seco, algo frío y con vientos dominantes N.O." (30-4-1900).

Aquesta és només una petita pinzellada de la informació generada per la Junta Municipal de Sanitat d'Igualada, vista la gran quantitat de documentació disponible que, en un futur, pot ser

motiu d'estudi per conformar una visió global de l'estat sanitari d'Igualada en el seu context històric. La documentació està extreta tota del fons municipal de l'Arxiu Històric Comarcal d'Igualada (AMI) i procedeix la gran majoria dels lligalls i, només una petita part, dels llibres d'actes de l'Ajuntament.

ANNEX

Presidents de la Junta Municipal de Sanitat

6 de febrer de 1865	Emiliano Orpí
20 de febrer de 1865	Emiliano Orpí
30 de novembre de 1877	Joan Boyer
30 de desembre de 1878	Joan Boyer
13 de juliol de 1884	Joan Boyer
4 de juny de 1887	Joan Godó
20 de juliol de 1887	Joan Godó
25 d'abril de 1889	Joan Godó
22 de juny de 1890	Joan Godó
14 d'abril de 1893	Gabriel Ferran ⁹
18 de gener de 1894	Francesc Colomer ¹⁰
20 d'agost de 1894	Emiliano Orpí
22 d'abril de 1896	Joan Deop
1 de juliol de 1897	Joan Deop
12 de setembre de 1899	Francesc Matosas
30 d'abril 1900	Francesc Matosas

ROSA M. PARÉS I MARIMON (Igualada, 1957) és llicenciada en Farmàcia i especialista en Farmàcia Hospitalària. Ha publicat "Els apotecaris i l'hospital d'Igualada. Segles XVIII i XIX" a *Història de les ciències de la salut a l'Anoia* (1998). Properament publicarà un "Estudi dels medicaments simples i compostos d'un inventari de l'any 1442", al llibre d'actes de les II Jornades de la Societat de Docents Universitaris d'Història de la Farmàcia d'Espanya.

9. Metge, alcalde accidental.

10. Vocal de més edat en substitució d'Emiliano Orpí.